

«Зелена» економіка і «зелені» закупівлі як екологічні складові розвитку бізнесу

Остроумова В. В., кандидат економічних наук, президент
Дюдяєва О. А., спеціаліст Служби систем менеджменту
Херсонська Торгово-промислова палата

КОНЦЕПЦІЯ «зеленої» економіки, яка була представлена у 2009 році в доповіді «Глобальний зелений новий курс» у рамках екологічної програми ООН UNEP, визначена як така, що підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість і при цьому істотно знижує ризики для навколишнього середовища та його збіднення. У найпростішому розумінні – це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук і рівнем забруднення, ефективним використанням енергетичних та інших ресурсів, запобігає втраті біорізноманіття та екосистемних послуг і, таким чином, відповідає інтересам всього суспільства [1]. На сучасному етапі її пріоритетність полягає в ефективнішому використанні природних ресурсів на принципах міжрегіональної (транснаціональної) кооперації та взаємної компенсації завданих збитків. Вважають, що ідея «зеленої» економіки ґрунтується на таких основних твердженнях:

- оцінка і висунення на перший план як на національному, так і міжнародному рівнях проблеми ефективності природних послуг;
- забезпечення зайнятості населення за рахунок створення «зелених» робочих місць та розроблення відповідної політики;
- використання ринкових механізмів для досягнення сталого розвитку суспільства [2].

Хоч сучасний стан економіки сприяє підвищенню життєвого рівня людей, негативні наслідки її функціонування є значними – це екологічні проблеми (зміна клімату, опустелювання, втрата біорізноманіття), вичерпання природних ресурсів, нестача прісної води, продуктів харчування, енергетичних ресурсів. Це створює загрозу для нинішнього і майбутнього поколінь. Тому перехід до «зеленої» економіки має і економічне, і соціальне підґрунтя.

Сформовані за останні два десятиліття принципи концепції «зеленої» економіки передбачають забезпечення гармонійного узгодження та інтегрований розвиток трьох складових сталого розвитку суспільства – економічної, соціальної та екологічної. Необхідним є перехід до такої системи економічної діяльності, яка, будучи пов'язаною з виробництвом, розподілом і споживанням товарів і послуг, сприятиме підвищенню добробуту людей у довгостроковій перспективі, при цьому не створюючи значних екологічних ризиків або екологічного дефіциту для майбутніх поколінь [3].

Прихильники «зеленої» економіки пропонують ряд інструментів переходу:

- здійснення політики державних закупівель із заохоченням виробництва екологічної продукції та використання відповідних принципів сталого розвитку технологій;
- впровадження такого ціноутворення, що відповідає принципам сталого розвитку, включаючи відмову від неефективних інвестицій, оцінку природних ресурсів, реформування системи «еколо-

гічного» оподаткування, що передбачає зміщення акценту на податки на забруднення;

- зростання державних інвестицій в інфраструктуру, що відповідає принципам сталого розвитку (громадський транспорт, відновлювані джерела енергії, будівництво енергоефективних споруд, виробництво екологічно чистої і безпечної продукції);
- цільова державна підтримка досліджень і розробок, пов'язаних зі створенням екологічно чистих технологій [4].

Концепцію «зеленої» економіки сьогодні підтримують на рівні державних стратегій «зеленого» зростання, «озеленення» підприємств і ринків, «зеленого» реформування податкової та бюджетної політики в багатьох країнах світу: члени ЕСКАТО (Економічна і Соціальна Комісія Країн Азії і Тихого океану – Вірменія, Азербайджан, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Росія, Таджикистан, Узбекистан і Туркменістан), Республіка Корея, Російська Федерація. Провідні країни світу та Єврозою вже давно успішно впроваджують такі програми, як Зелений Офіс (Green Office) – енерго- та ресурсозбереження в офісах, Зелені Закупівлі (Green Procurement), Зелені Зустрічі (Green Meetings) – спрямовані на економію бюджетних коштів та ресурсів у цілому, «Більш чисте виробництво» (Cleaner Production); впроваджуються системи менеджменту за міжнародними стандартами ISO серії 14000 (екологічний менеджмент) і ISO 50000 (енергетична ефективність). Накопичено багаторічний досвід впровадження органічного/екологічного сільського господарства.

Серед основних принципів «зеленої» економіки – забезпечення зайнятості населення за рахунок створення «зелених» робочих місць та використання ринкових механізмів для досягнення сталого розвитку, одним з яких може стати запровадження так званих «зелених» («сталих») закупівель. Сталі (або «зелені») закупівлі – це закупівля дружніх до навколишнього середовища продуктів та послуг, вибір контрагентів на цих принципах і включення вимог щодо захисту навколишнього середовища в контракти [5].

Необхідно зазначити, що саме під час проведення державних закупівель, процедури, яка регулюється законодавством, поряд з такими критеріями, як якість та ціна, мають бути враховані й екологічні чинники. Практика застосування «зелених» державних закупівель у країнах Європейського Союзу, що регулюється Директивами Єврокомісії, передбачає застосування поняття «зелених» державних закупівель як таких, що здійснюються для поліпшення стану довкілля, а сам процес закупівель як такий, в якому «...розпорядники бюджетних коштів прагнуть здійснити закупівлю товарів, робіт і послуг з кращими екологічними характеристиками протягом усього їхнього життєвого циклу порівняно з продукцією аналогічного функціонального призначення».

Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки [6] передбачено заходи щодо запровадження екологічно обґрунтованих (зелених) державних закупівель та внесення змін до чинних в Україні законодавчих та нормативних актів щодо державних закупівель. Адже для просування стратегії «зелених» закупівель у державному секторі необхідна відповідна нормативно-правова, методична та інформаційна підтримка. У чинних законах України «Про здійснення державних закупівель» [7] та «Основні принципи (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [8] наголошується на важливості реалізації державної екологічної політики України. Так, у розділі 3 Закону України [8] передбачено необхідність розроблення і впровадження до 2015 року системи стимулів для суб'єктів господарювання, що впроваджують систему екологічного управління, принципи корпоративної соціальної відповідальності, застосовують екологічний аудит, сертифікацію виробництва продукції, її якості згідно з міжнародними природоохоронними стандартами, поліпшують екологічні характеристики продукції. Також закон передбачає реалізацію програм з екологізації окремих галузей національної економіки, їхнє технічне переоснащення, запровадження енергоефективних і ресурсощадних технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів. Іншим законом [7] передбачено, що під час подання документації для участі у конкурсних торгах при здійсненні державних закупівель «...Технічні, якісні характеристики предмета закупівлі повинні передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля». Але чинна в Україні нормативно-правова база щодо екологізації процедур закупівлі є недостатньою, відсутня інформаційно-методична підтримка, не визначено механізми здійснення окремих процедур, відсутні процедури розроблення та затвердження екологічних кваліфікаційних вимог, порядок звітності та моніторингу, не розроблено системи стимулювання. Крім того, дуже низьким є стан поінформованості вітчизняних виробників та рівень їхньої екологічної свідомості та відповідальності. Сьогодні в Україні фахівці ряду міністерств спільно з експертами у галузі «сталих» закупівель проводять роботу, пов'язану з розробленням та запровадженням Стратегії розвитку системи державних закупівель в Україні, яка у подальшому має визначити, як саме система закупівель може стати одним з інструментів сталого розвитку України.

Отже, досвідом багатьох країн підтверджено, що через запровадження «зелених» («сталих») закупівель, розвиток «зеленої» економіки створює нові робочі місця за рахунок збільшення додаткових інвестицій у «зелені» сектори. Політика, орієнтована на малі та середні підприємства, є найперспективнішою, тому що такі підприємства створюють значну частину робочих місць та забезпечують зростання зайнятості в більшості країн. Крім того, запровадження «зелених» («сталих») державних закупівель сприятиме стимулюванню з боку держави створення «зелених» товарів, збільшення ринку екологічно чистої і безпечної продукції та послуг, впровадженню вітчизняними виробниками ресурсо- та енергоефективних технологій, розвитку малого та середнього бізнесу, поліпшенню соціальної відповідальності через дотримання стандартів охорони праці, здійсненню ці-

льових природоохоронних програм в регіонах.

Література:

1. *Навстречу «зеленой» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности : обобщающий доклад для представителей властных структур.* – ЮНЕП, Франция, Сен-Мартэн-Бельвю, 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.unep.org/greenconomy.
2. «Зеленая» экономика: предпосылки и перспективы развития в Украине : информационно-аналитический обзор / [М. Алиев, Б. Буркинский, Т. Галушкина и др.], под науч. ред. Б. Буркинского, Т. Галушкиной; НАН Украины, Ин-т. пробл. рынка и экон.-экол. исслед. – Одесса : ИПРЭИ НАН Украины, 2012. – 16 с.
3. «Зеленая экономика» – новый вектор устойчивого развития? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ictsd.org/i/news/bridgesrussian/82851/>.
4. «Зеленый» рост и природоохранное управление в странах Восточной Европы, Кавказа и Центральной Азии : резюме [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.oecd.org/env/eaar.
5. *Сталі закупівлі: новий формат для соціально відповідальних компаній* / М. А. Саприкіна, Д. Каба, С. О. Яковлева; Центр «Розвиток КСВ». – К. : Вид-во «Фарбований лист», 2009. – 18 с.
6. *Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки* / Розпорядження Кабінету Міністрів України №577-р від 25.05.2011.
7. Закон України «Про здійснення державних закупівель» № 2289-VI від 01.06.2010.
8. Закон України «Основні принципи (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року» № 2818-VI від 21 грудня 2010.